

2.8.2024

EK:n lausunto koskien välimiesmenettelylain uudistamista koskevaa arviomuistiota
VN/25570/2023

1. Yleistä

Oikeusministeriö on pyytänyt Elinkeinoelämän keskusliitto ry:ltä (EK) lausuntoa arviomuistiosta, jossa hallitusohjelman mukaisesti selvitetään välimiesmenettelylain uudistamistarpeet ja valmistellaan tarpeelliset säädösmuutokset Suomen välimiesmenettelytoiminnan kilpailukyvyyn edistämiseksi. Välimiesmenettelylakia modernisoidaan teknisiltä osin vastaamaan parhaita kansainvälisiä käytäntöjä.

EK kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja toteaa kannattavansa pääosin arviomuistiossa tehtyjä esityksiä.

Nykyinen välimiesmenettelylaki on vuodelta 1992. Laki on lähtökohtaisesti palvellut hyvin, mutta sen uudistamistarpeita on syytä arvioida ottaen huomioon yhteiskunnan, talous- ja elinkeinoelämän sekä kaupallisen riidanratkaisutoiminnan kansainvälistymisen tuomat tarpeet.

Nykyinen välimiesmenettelylaki ei myöskään vastaa kaikilta osin YK:n kansainvälisen kauppaoikeuden toimikunnan UNCITRAL:n vuonna 1985 hyväksymää mallilakia kansainvälisestä kaupallisesta välimiesmenettelystä.

Toimivalla ja kansainvälisesti kilpailukykyisellä välimiesmenettelyllä on monia hyötyjä, jotka ulottuvat yksittäistä yritystä laajemmalle.

2. Väilyssopimus

Arviomuistiossa ehdotetaan arvioitavaksi, voitaisiinko välimiesmenettelylain 2 §:ää muuttaa siten, että riitakysymyksen yksityisoikeudellisuudesta välityskelpoisuuden edellytyksenä luovuttaisiin. Viittaus ”yksityisoikeudelliseen” riitakysymykseen on jossain tapauksissa johtanut vaikeisiin rajanvetokysymyksiin sen suhteen, mitkä kaikki riidat voidaan Suomessa ratkaista pätevällä tavalla

Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Johanna Linna

2.8.2024

välimiesmenettelyssä. Välimiesmenettelyä on toisinaan katsottu voitavan käyttää myös sellaisissa riidoissa, jotka eivät ole puhtaasti ”yksityisoikeudellisia”, vaan joilla on tiettyjä julkisoikeudellisiakin liittymiä (Keskuskauppakamarin selvitys 2016).

EK kannattaa välimiesmenettelylain 2 §:n muuttamista siten, että riitakysymyksen yksityisoikeudellisuudesta välityskelpoisuuden edellytyksenä luovutaisiin. Tämä vastaisi myös kansainvälistä kehitystä.

Arviomuistiossa arvioidaan myös välimiesmenettelylain 3 §:n tarpeellisuutta ja sitä, voitaisiinko muotovaatimuksesta luopua kokonaan. EK katsoo, että välimiesmenettelylain 3 §:n nykyinen sanamuoto välityssopimuksen muotovaatimuksesta on mm. teknologian kehityksen myötä vanhentunut ja kannattaa siitä luopumista. Kirjallisuusvaatimus ei myöskään vastaa muiden pohjoismaiden linjaa, jossa muotovaatimuksesta on kokonaan luovuttu.

3. Välimiesoikeuden kokoonpano

3.1 Välimiehen esteellisyys

EK pitää kannatettavana ehdotusta muuttaa välimiesmenettelylain 10 §:ää välimiehen esteellisyysperusteista niin, että siinä ei enää viitattaisi kansallisiin tuomarin esteellisyyttä koskeviin säännöksiin, jolloin sääntely vastaisi paremmin UNCITRALin mallilain säännöksiä.

3.2 Esteellisyysväitteen ratkaiseminen

Välimiesmenettelylain 11 §:ssä säädetään esteellisyyttä koskevan väitteen ratkaisemisesta. Välimiesmenettelylain menettelysäännökset esteellisyysväitteen ratkaisemisesta vastaavat pääosin UNCITRAL:n mallilakia. Erona mallilakiin kuitenkin on, että välimiehen esteellisyyttä ei ole mahdollista saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi välimiesmenettelyn ollessa vireillä, vaan vasta pääasiassa annetun tuomion jälkeen.

EK pitää kannatettavana ehdotusta muuttaa välimiesmenettelylain säännöksiä esteellisyysväitteen ratkaisemisesta siten, että välimiehen esteellisyyttä koskeva kysymys voitaisiin saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi jo välimiesmenettelyn vireilläolon aikana, jos esteellisyysväite on hylätty. Tämä malli voisi nopeuttaa ja tehostaa prosessia.

3.3 Muutoksenhaku välimiehen määräämistä koskevassa asiassa

Lisäksi välimiesmenettelylain 17 §:n 3 momentin sanamuotoa olisi syytä selvittää arviomuistiossa esitetyllä tavalla siten, että siitä yksiselitteisesti ilmenee, että muutoksenhakukielto ei koske päätöstä, jolla tuomioistuin on hylännyt välimiehen määräämistä koskevan hakemuksen.

Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Johanna Linna

2.8.2024

4. Välimiesoikeuden toimivalta

4.1 Välimiesoikeuden toimivalta päättää omasta toimivallastaan

EK pitää perusteltuna arviomuistiossa esitettyä ehdotusta täydentää välimiesmenettelylakia siltä osin, kun siinä ei ole säännöksiä välimiesten toimivallasta päättää omasta toimivallastaan eikä säännöksiä menettelystä tilanteessa, jossa asianosainen riitauttaa välimiesten toimivallan.

4.2 Erillisyyssperiaate

Välimiesmenettelylakia olisi myös syytä täydentää siten, että siihen otettaisiin mallilakia vastaavat säännökset välityssopimuksen itsenäisyydestä pääsopimukseen nähden, kuten arviomuistiossa esitetään.

5. Turvaamistoimet ja väliaikais määräykset

EK kannattaa arviomuistiossa esitettyä näkemyksen siitä, että välimiesmenettelylakiin tulee ottaa säännökset koskien välimiesten turvaamistoimimääräyksiä. Pidämme perustellumpana arviomuistiossa esitettyä vaihtoehtoa, jossa tuomioistuimen toimivalta rajoitettaisiin vain niihin tilanteisiin, joissa asianosaisen oikeussuojaa ei voida turvata välimiesten toimenpiteillä.

6. Asian käsittely välimiesmenettelyssä

6.1 Asianosaisten tasapuolisen kohtelun vaatimus

EK kannattaa arviomuistiossa esitettyä ehdotusta täydentää välimiesmenettelylakia siten, että lakiin otettaisiin mallilakia vastaava nimenomainen säännös välimiesten velvollisuudesta kohdella asianosaisia tasapuolisesti.

6.2 Asianosaisen passiivisuuden vaikutus asian käsittelyyn

EK kannattaa arviomuistiossa esitettyä ehdotusta täydentää välimiesmenettelylakia siten, että lakiin otettaisiin mallilain 25 artiklaa vastaavat säännökset asianosaisen passiivisuuden vaikutuksista asian käsittelyyn.

7. Välitystuomio

7.1 Sovellettavat oikeusohjeet

EK pitää kannatettavana arviomuistiossa esitettyä välimiesmenettelylain 31 §:ää koskevaa täydennysehdotusta. Selkeintä ja yksinkertaisinta olisi, jos välimiehet voisivat tässä tilanteessa suoraan valita tapauksen olosuhteisiin nähden tarkoituksenmukaisimman lain riidan ratkaisemiseen sovellettavaksi laiksi. Tämä sääntelymalli eroaisi mallilain 28(2) artiklasta, mutta vaikuttaisi kansainvälisen välimiesmenettelyn kehityksen huomioon ottaen perustellulta.

7.2 Välimiehen passiivisuus asian ratkaisemisessa

Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Johanna Linna

2.8.2024

EK pitää kannatettavana arviomuistion ehdotusta ottaa välimiesmenettelylakiin nimenomainen selventävä säännös siitä, että jos yksi välimies jättää ilman hyväksyttävää syytä osallistumatta asian käsittelyyn, tämä ei estä muita välimiehiä ratkaisemasta asiaa.

7.3 Välitustuomion perustelevinen

Myös arviomuistion esitys siitä, että välimiesmenettelylakiin otettaisiin nimenomainen selventävä säännös siitä, että jos yksi välimies jättää ilman hyväksyttävää syytä osallistumatta asian käsittelyyn, tämä ei estä muita välimiehiä ratkaisemasta asiaa.

7.4 Välituomio

Arviomuistion mukaan voitaisiin harkita välituomion antamisen edellytysten lieventämistä, esimerkiksi niin, että välituomion antaminen estyisi vain, jos molemmat asianosaiset vastustavat sitä tai niin, että yhden asianosaisen vastustuksesta huolimatta välituomio voitaisiin antaa, jos siihen on erityisiä syitä. EK pitää esitettyä muutosta kannatettavana.

7.5 Lisätuomio

Arviomuistion mukaan toisin kuin mallilain 33(3) artiklassa, välimiesmenettelylain 39 §:ssä ei ole määräaikaa, jonka kuluessa lisätuomiota on pyydetävä, eikä määräaikaa, jonka kuluessa lisätuomio on annettava. Lisätuomiopyynnön määräajan puuttuminen laista näyttää johtuvan lakia säädettäessä tapahtuneesta virheestä, minkä vuoksi lakia olisi tältä osin syytä täydentää. Tarkoituksenmukaista olisi, että myös lisätuomion antamiselle asetettaisiin määräaika. EK kannattaa esitettyä muutosta.

8. Välitustuomion mitättömyys ja kumoaminen

8.1 Välitustuomion mitättömyys

EK kannattaa arviomuistiossa esitettyä ehdotusta, muuttaa välimiesmenettelylakia siten, että erottelusta mitättömyys- ja kumoamisperusteiden välillä luovuttaisiin ja mahdollisuus ajallisesti rajoittamattoman mitättömyyskanteen nostamiseen poistettaisiin.

8.2 Välitustuomion kumoaminen

EK pitää kannatettavana myös arviomuistion näkemystä siitä, että välimiesmenettelylain kumoamisperusteiden muotoilu tulisi yhdenmukaistaa kansainvälisen yleissopimuksen ja mallilain kanssa.

8.3 Moiteprosessi

Arviomuistion mukaan olisi syytä arvioida, tulisiko välimiesmenettelylakia moiteprosessin keston lyhentämiseksi muuttaa siten, että kumoamiskanne

Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Johanna Linna

2.8.2024

käsiteltäisiin pääsääntöisesti vain yhdessä oikeusasteessa ja kumoamiskanteen nostamisen määräaika lyhennettäisiin. EK katsoo arviomuistion mukaisesti, että välimiesmenettelyn tehokkuuden takaamiseksi on tärkeää saada nopeasti lopullinen ratkaisu välitystuomion kumoamiskanteeseen ja kannattaa ehdotettua muutosta. Harkittava olisi myös kumoamiskanteiden keskittämistä yhteen oikeusistuimeen.

9. Välitystuomion tunnustaminen ja täytäntöönpano

Kuten arviomuistiossa todetaan, Välimiesmenettelylaki eroaa mallilaista siinä, että välitystuomion täytäntöönpanon esteperusteet eroavat toisistaan siitä riippuen, onko välitystuomio annettu Suomessa vai muussa maassa. EK katsoo, että välitystuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat säännökset olisi syytä uudistaa UNCITRAL:n mallilain mukaisiksi.

10. Oikeudenkäyntikulut

Välimiesmenettelylain 49 §:ssä säädetään oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuudesta välimiesmenettelyssä. Jos asianosaiset eivät ole toisin sopineet, välimiehet voivat velvoittaa asianosaisen korvaamaan osaksi tai kokonaan vastapuolen välimiesmenettelystä aiheutuneet kulut noudattaen soveltuvin osin mitä oikeudenkäymiskaassa oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta säädetään. Arviomuistiossa viitataan oikeuskirjallisuuteen, jossa on katsottu, että välimiesmenettelylain säätämisen jälkeen oikeudenkäymiskaaren 21 lukuun on tehty useita sellaisia poikkeuksia häviäjän pääsääntöiseen korvausvelvollisuuteen, jotka eivät sovellu hyvin välimiesmenettelyyn. Välimiesmenettelyssä kuluvastuun sovittelulle ei ole samanlaista tarvetta kuin yleisen tuomioistuimen puolella, koska menettelyssä ratkaistaan pääasiassa tasavertaisien sopijapuolten välisiä kaupallisia riitoja. EK kannattaa ehdotusta sisällyttää välimiesmenettelylakiin itsenäiset säännökset oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuudesta ja luopua viittauksista oikeudenkäymiskaaren säännöksiin.

11. Onko välimiesmenettelylakia muilta osin tarvetta uudistaa tai täydentää?

Arviomuistion mukaan välimiesmenettelylakia uudistettaessa olisi syytä arvioida myös kysymystä lainsäädännön terminologian muuttamisesta sukupuolineutraaliksi ja eri vaihtoehtoja sen toteuttamiseksi. EK kannattaa tätä ehdotusta.

Haluamme lisäksi korostaa, että välimiesmenettelylain päivityksessä olisi tärkeää huomioida teknologian kehityksen mukanaan tuomat mahdollisuudet ja digitalisaation soveltaminen välimiesmenettelyn eri vaiheissa.

Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Johanna Linna

2.8.2024

Kunnioitavasti

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Johanna Linna
Asiantuntija